

TEKST 4 “Erger je niet dood in de stiltecoupé, maar oefen in verdraagzaamheid”

1 De stiltecoupé met al die fatsoensrakers moet verdwijnen, schreef journalist Evelien van Veen. Het mag dan een conflictbron zijn, maar afschaffen lost niets op, stelt Annemarie Huiberts nu. “In de coupé oefenen we onszelf in verdraagzaamheid en gezelijkheid.”

2

Vroeger was ik forens, tegenwoordig ben ik huisvrouw en daarom zit ik niet meer zo vaak in de trein. Op de paar treinreizen die ik nog wel maak, kan ik me echt verheugen. Toen ik laatst in Arnhem op de trein stapte, ging ik heerlijk met een boek in een stiltecoupé zitten. Vlak na mij kwam er een oudere vrouw binnen met een vrolijk babbelend kind van een jaar of vier. In de veronderstelling dat deze vrouw niet wist dat ze een stiltecoupé betrad en in de wetenschap dat het voor het gros der kleuters gewoonweg onmogelijk is om hun mond te houden, en al zeker tot mijn overstappunt Den Bosch, besloot ik haar daar maar meteen op attent te maken. De vrouw ging gewoon zitten. “Oh, maar wij zijn heel rustig”, zei ze. “En we stappen er in Lent al weer uit.”

3

Vanaf toen voelde de situatie enigszins ongemakkelijk. Want natuurlijk stelde het meisje de ene vraag na de andere. Soms gaf haar oma op zachte toon antwoord, soms zei ze dat ze nu even haar mond moest houden, soms negeerde ze het geklets. De oma geneerde zich, ik voelde me een boeman. Ik vond dat kindergebabbel eigenlijk helemaal niet zo erg. Had ik misschien mijn mond moeten houden?

Fatsoensrakers 4 Als het aan Evelien van Veen ligt, hoef ik dit soort ongemakkelijke situaties in de toekomst niet meer mee te maken. Zij houdt een stevig pleidooi voor de afschaffing van de stiltecoupé. Volgens Van Veen haalt de stiltecoupé “het slechtste in de mens naar boven”. In een stiltecoupé ontpoppen mensen zich tot “fatsoensrakers die het heerlijk vinden anderen terecht te wijzen”. Kijk maar op

YouTube, schrijft Van Veen, naar de filmpjes waarin treinreizigers elkaar de huid vol schelden. Of volg anders de berichten op Twitter: "Donder toch op met je gehoest."

5

Is het inderdaad een goed plan om de stiltecoupé af te schaffen? Tien jaar geleden besloot de Nederlandse Spoorwegen tot de oprichting ervan, omdat uit eigen onderzoek was gebleken dat maar liefst de helft van de treinreizigers zich ergerde aan luidruchtige telefoontjes. Nu is het heel gebruikelijk dat mensen die met hun gedrag anderen mogelijk overlast bezorgen, dat alleen mogen doen op daartoe speciaal aangewezen plekken. Op sommige plekken mag je roken, maar op de meeste plekken mag dat niet. Op sommige stranden mag je in je blote kont gaan liggen, maar op de meeste stranden mag dat niet. De NS draait het om. Want in de meeste coupés mag je telefoneren, alleen in sommige coupés mag dat niet.

YouTube 6 Terwijl dus diegenen die voor geluidsoverlast zorgen van de NS al bijna de hele trein krijgen, wil Van Veen nog een stap verder gaan door hun de hele trein te geven. Volgens Van Veen zijn namelijk diegenen die in de trein anderen géén overlast bezorgen - stuk voor stuk intolerante fatsoensrakers - het probleem. Dat is natuurlijk niet waar. Filmpjes waarin reizigers in de stiltecoupé op beschaafde wijze met elkaar omgaan, trekken op YouTube weinig kijkers. Van Veen wil de grote meerderheid die van goede wil is, laten opdraaien voor de enkelingen die het verbruïen.

7

De stiltecoupé afschaffen betekent echter het kind met het badwater weggoien. Voor veel mensen is de ietwat ongemakkelijke stilte van de stiltecoupé heel wat beter te verdragen dan herrie. Mensen kunnen nu daadwerkelijk iets doen, wanneer zij last hebben van mobiele telefoons, mp3-spelers of computerspelletjes: verhuizen naar de stiltecoupé. Als die er niet meer is, rest mensen niets anders dan het onderdrukken van de eigen emoties en gedachten ('Ik hoor het niet. Ik hoor het niet. Ik hoor het niet.'). Een stuk minder effectief.

Conflictbron 8 Natuurlijk is een stiltecoupé een potentiële conflictbron. De NS zou zeker wat meer mogen doen dan alleen onopvallende stickers op de ramen plakken. Het is immers hartstikke

moeilijk om je medemens vriendelijk te verzoeken zich aan de regels te houden. Dat weten ook officiële gezagsdragers, die nog autoriteit kunnen ontleen aan hun functie en die getraind zijn in het omgaan met agressie. Overal waar regels zijn, gaat het regelmatig mis.

9

Het ware probleem is niet de stiltecoupé. Het ware probleem - vier kabinetten beten er hun tanden op stuk - is dat veel mensen plichten en regels als iets voor anderen beschouwen en rechten en vrijheden als iets voor henzelf. Dat probleem lossen we niet op door de stiltecoupé af te schaffen. Dat probleem lossen we op door ons, bijvoorbeeld in de stiltecoupé, steeds opnieuw te oefenen in verdraagzaamheid, vriendelijkheid en, jawel, in lang vergeten deugden als conformisme en gezeglijkheid.

TEKSTDEEL 2 Waarom we ons niet kunnen gedragen in de stiltecoupé

10

Oké, de vertragingen staan op één, maar lawaai in de stiltecoupé behoort ook tot de allergrootste irritaties van de treinreiziger. Dat was te voorzien, want de aanpak van de NS is ook volgens de wetenschap gedoemd te mislukken.

11

Het lukt ons dus gewoon niet, stil zijn in de stiltecoupé. Mensen die samen zijn, willen met elkaar communiceren. En als er niemand voorhanden is, dan bellen ze iemand op. Onderzoek laat zien dat mensen die (voor het experiment) stil moesten zijn, een lagere waardering geven aan de reis dan mensen die konden praten wanneer ze dat wilden. Ergo: een stiltecoupé gaat tegen al onze natuurlijke reflexen in.

12

Nu willen we geenszins beweren dat de schuld van de ellende niet in de allereerste plaats bij de herriemakers zelf ligt, maar toch zijn er nog wel wat andere factoren. Volgens omgevingspsycholoog Wouter Tooren

speelt het ontwerp van de coupés een grote rol. Dat we met een stiltecoupé te maken hebben, staat simpelweg niet duidelijk genoeg aangegeven: het verschil met een normaal compartiment is onduidelijk. In onderzoekstaal: er zijn onvoldoende *cues* die ons gedrag sturen. Ook aan de buitenkant is het verschil niet evident genoeg: we houden van keuzevrijheid en ervaren dat we worden geconfronteerd met een voldongen feit wanneer we de stiltecoupé betreden, terwijl we eigenlijk ergens anders willen zitten. Het kost ons vervolgens aanzienlijk meer mentale energie om ons gedrag aan te passen en ergens anders te gaan zitten, dan toch maar in het stiltegebied te blijven terwijl we eigenlijk willen praten.

Leeslampjes 13 De oplossing? Laat de stiltecoupé meer ogen als een stiltecoupé, suggereert Tooren. Dat kan al tamelijk subtiel, door leeslampjes aan te brengen en het licht te dimmen, zoals in Amerikaanse treinen wel gebeurt. De NS heeft de bovenverdieping in haar allernieuwste treinen gereserveerd voor een rustiger ambiance, maar die scheiding zien we in het gros van de treinen nog niet. Eerder onderzoek laat zien dat zelfs het bevestigen van een foto van een bibliotheek aan de wand kan helpen. Een andere suggestie is een poging om ons gedrag te koppelen aan iets positiefs, zoals een ludieke boodschap die in Belgische treinen te zien is. Maar ja, al te uitbundige bordjes passen vast niet in de huisstijl van de NS, vermoeden we zomaar. Nee, het blijft behelpen, niet alleen bij ons maar bijvoorbeeld ook in de Quiet Cars van de Amerikaanse NS. Verder dan wat obligate tips over de omgang met asocialen komen psychologen ook niet. Zolang de stiltecoupé een onduidelijk afgebakend gebied is waar vage opvattingen heersen over wat wel en niet mag (moeten we echt stil zijn of mag zachtjes praten wel?) die amper door het bevoegd gezag worden gehandhaafd, zien we in de praktijk dat mensen zelf de orde bewaren. Of heeft u een beter idee?